

FLENSBORG ARBEJDERHISTORIEFESTIVAL 2026

Foredrag, debat, sang og musik om arbejderbevægelsens historie og kultur

**HUSMOROPRØRET
I 1947, EKSTREME
DANSKERE I SLESVIG,
BLODNATTEN I
FLENSBORG 1921**

**DER
HAUSFRAUENAUFSTAND
VON 1947, EXTREME
DÄNEN IN SCHLESWIG,
DIE BLUTNACHT VON
FLENSBURG 1921**

Vorträge, Debatte, Gesang und Musik über die Geschichte und Kultur der Arbeiterbewegung

LØRDAG DEN 19. SEPTEMBER KL. 10.30-16.00
FLENSBORGHUS, NORDERSTR. 76, 24939 FLENSBORG

Sydslesvig-
udvalget

DANSK
DANSK CENTRALBIBLIOTEK
FOR SYDSLESVIG

SDU
Center for
Koldkrigsstudier

SH
Schleswig-Holstein
Der echte Norden

**FRI
ENTRE
EINTRITT
FREI**

- 10.30 - 11.00** Velkomst Christian Dirschauer (SSW) og Mads Bruun Pedersen (SFAH)
Morgensang med Pia Wippich-Schulz
- 11.00 - 12.00** Foredragsprogram
- 12.00 - 13.00** Frokost
- 13.00 - 14.55** Foredragsprogram
- 15.00 - 16.00** Fælles foredrag

Pia Wippich-Schulz

SPOR 1

DANSK

KIRSTEN FOLKE HARRITS

11.00 - 12.00

ARBEJDSFOTOGRAFIET SOM METODE

Nationalt og internationalt har globaliseringen medført en lang række af nedbrydninger eller omdannelser af tidligere store arbejdspladser. I dette perspektiv har jeg som arbejdsfotograf og mundtlig historiker i årene mellem 1999 og 2018 først dokumenteret nedbrydningen af Dokken, Aarhus Flydedok og bryggeriet Ceres, siden transformationen af Aarhus Godsbanegård til kulturproduktionscenter og omdannelsen af bryggeriområdet til en ny bydel. Min fotografiske interesse har været i samarbejde med de implicerede arbejdere i ord og billeder at fastholde en fase i arbejder-, industri- og byhistorie mellem destruktion og konstruktion.

Kirsten Folke Harrits er ph.d. i mundtlig historie; forsker og underviser i arbejderlitteratur; tidligere projektleder i Arbejdererindringer i Aarhus; forfatter og arbejdsfotograf.

ASTRID ELKJÆR SØRENSEN

13.00 - 13.55

DA HUSMØDRENE FIK NOK OG GIK PÅ GADEN

I februar 1947 protesterede tusindvis af husmødre på Christiansborgs Slotsplads i København i bidende vinterkulde. Det var ellers protester, som ofte var mændenes form. Men en stram rationeringspolitik og lange butikskøer kastede skygger over en lysere fremtid efter Besættelsens ophør. Hverdagen for kvinderne var, at de allerede knoklede i hjemmet, og nu skulle de også være på arbejdsmarkedet. Men nogle sagde fra og gik på barrikaderne. Få her historien om kvindesags- og husmorforeningerne.

Astrid Elkjær Sørensen er historiker og har skrevet bogen »Husmødre i oprør 1947« og modtager af Sundhedskartellets ligelønspris 2025.

RENÉ KARPANTSCHOF

14.00 - 14.55

DE EKSTREME DANSKERE - OGSÅ I SLESVIG

Årene mellem 1. og 2. Verdenskrig var en tid med stormfulde debatmøder om racer, folkeret, zionisme, seksualitet og videnskabelig sandhed. Det var også gadekampe og bombeattentater, Spaniensfrivillige, krigsoprustning og jødehad. I landene omkring Danmark voksede diktaturer frem, og stillede politikere, meningsmagere og almindelige danskere over for spørgsmålet: Skulle man protestere eller tilpasse sig de nye forhold?

René Karpantschof er historiker og forfatter af bogen 'De ekstreme danskere - Idéernes kamp før katastrofen 1921-39'.

SPOR 2

TYSK

HELMUT MÜLLER-ENBERGS

11.00 - 12.00

ARBEJDERBEVÆGELSEN UNDER OPSYN I SLESVIG-HOLSTEN

Forholdet mellem arbejderbevægelsen, staten og erhvervslivet var præget af konspiration. Da den herskende klasse sad på informationsmonopolet, opbyggede arbejdernes egne organisationer deres egne netværk med henblik på selvbeskyttelse og oplysning. Staten og virksomhederne reagerede med efterretningstjenester og virksomhedsværn for at modvirke strejker og svække arbejderorganisationerne.

Bevægelsens heterogenitet førte til intern spionage, mens forbindelserne til socialistiske stater som Sovjetunionen fremmede videnskabelig og teknologisk spionage. I Slesvig-Holsten samles disse aspekter på særlig vis: Fra kejsertidens repressive brug af stikkere over den konspirative modstand på skibsværfterne mod Det Tredje Rige til efterretningstjenesternes infiltration under den kolde krig var grænselandet et brændpunkt.

Dr. Helmut Müller-Enbergs er adjungeret professor ved Center for Cold War Studies på Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber ved Syddansk Universitet i Odense.

CAROLINE WEBER

13.00 - 13.55

MOR, TÆNK PÅ MIG. ARBEJDERHJÆLPENS TIDLIGE ÅR I SLESVIG-HOLSTEN

Da AWO blev grundlagt i Berlin den 13. december 1919, stod Det Tyske Rige over for de politiske ruiner efter Første Verdenskrig og samtidig ved begyndelsen af det første tyske demokrati med rettigheder for arbejderne og politisk deltagelse for kvinder. Også det nordlige Tyskland var stærkt politiseret.

Oplægget ser nærmere på kvinders og børns roller og funktioner i Arbejderhjælpen mellem Flensborg og Hamborg samt på forholdet mellem arbejderbevægelsen og politik i regionen, særligt i tiden efter de to verdenskrige.

Caroline Elisabeth Weber er historiker og arbejder med forskellige aspekter af de dansk-tyske relationer og grænseregionen.

ANKE SPOORENDONK

14.00 - 14.55

BLODNATTEN I FLENSBORG

Den 4. januar 1921 blev 11 demonstranter skudt foran politikasernen på Duborg i Flensborg.

De havde deltaget i en spontan demonstration mod ordensmagten, som var opstået efter en sørgemarch med 15.000 deltagere til ære for en arbejderleder og kommunist, som var blevet skudt et par dage før af politiet i byen. Baggrunden var de mange uroligheder i Tyskland i kølvandet på Kapp-putchen i 1920, hvor højreekstremister og venstreorienterede i mange måneder var i konflikt med hinanden og med den nye tyske demokratiske stat.

Anke Spoorendonk er historiker og tidl. justits- og Europaminister (Slesvig-Holstein,) hun belyser den historiske baggrund for konflikten mellem statsmagten og arbejderne i Flensborg.

- 10.30 - 11.00** Begrüßung durch Christian Dirschauer (SSW) und Mads Bruun Pedersen (SFAH)
Morgensingen mit Pia Wippich-Schulz
- 11.00 - 12.00** Vortrag
- 12.00 - 13.00** Mittagspause
- 13.00 - 14.55** Vortragsprogramm
- 15.00 - 16.00** Gemeinsamer Vortrag

SPUR 1

DÄNISCH

KIRSTEN FOLKE HARRITS

11.00 - 12.00

ARBEITSFOTOGRAFIE ALS METHODE

National wie international hat die Globalisierung zur Schließung oder Umgestaltung zahlreicher ehemals großer Arbeitsstätten geführt. Vor diesem Hintergrund habe ich als Arbeitsfotografin und Oral-History-Forscherin in den Jahren von 1999 bis 2018 zunächst den Rückbau der Dokken, der Aarhus Flydedok und der Brauerei Ceres dokumentiert, später die Umwandlung des Aarhuser Güterbahnhofs in ein Kulturproduktionszentrum sowie die Neugestaltung des ehemaligen Brauereigeländes zu einem neuen Stadtviertel.

Mein fotografisches Interesse bestand darin, gemeinsam mit den beteiligten Arbeiterinnen und Arbeitern in Wort und Bild eine Phase der Arbeiter-, Industrie- und Stadtgeschichte zwischen Abbruch und Neubeginn festzuhalten.

Kirsten Folke Harrits ist Ph.D. in Oral History, Forscherin und Dozentin für Arbeiterliteratur; ehemalige Projektleiterin von „Arbejdererindringer i Aarhus“; Autorin und Arbeitsfotografin.

ASTRID ELKJÆR SØRENSEN

13.00 - 13.55

ALS DIE HAUSFRAUEN GENUG HATTEN UND AUF DIE STRASSE GINGEN

Im Februar 1947 protestierten Tausende Hausfrauen bei eisiger Winterkälte auf dem Platz vor dem Schloss Christiansborg in Kopenhagen.

Proteste waren sonst meist Männersache, doch eine strenge Rationierungspolitik und lange Schlangen vor den Geschäften warfen dunkle Schatten auf die erhoffte bessere Zukunft nach dem Ende der Besatzung.

Der Alltag der Frauen bestand ohnehin schon aus harter Arbeit im Haushalt, und nun sollten sie zusätzlich auch noch berufstätig sein. Einige jedoch weigerten sich, akzeptierten das nicht länger – und gingen auf die Barrikaden.

In diesem Vortrag geht es um die Geschichte der Frauenrechts- und Hausfrauenvereinigungen.

Astrid Elkjær Sørensen ist Historikerin und Autorin des Buches „Husmødre i oprør 1947“ („Hausfrauen im Aufstand 1947“) sowie Preisträgerin des Gleichstellungspreises des Sundhedskartellet 2025.

RENÉ KARPANTSCHOF

14.00 - 14.55

DIE EXTREMEN DÄNEN – AUCH IN SCHLESWIG

Die Jahre zwischen dem Ersten und Zweiten Weltkrieg waren geprägt von stürmischen Debatten über Rassen, Völkerrecht, Zionismus, Sexualität und wissenschaftliche Wahrheit. Zugleich war es eine Zeit von Straßenkämpfen und Bombenanschlägen, Freiwilligen im Spanischen Bürgerkrieg, militärischer Aufrüstung und Judenhass.

In den Ländern rund um Dänemark entstanden Diktaturen, die Politiker, Meinungsführer und ganz normale Däninnen und Dänen vor die Frage stellten: Sollte man protestieren oder sich den neuen Verhältnissen anpassen?

René Karpantschof ist Historiker und Autor des Buches „De ekstreme danskere – Idéernes kamp før katastrofen 1921–39“ („Die extremen Dänen – Der Kampf der Ideen vor der Katastrophe 1921–39“).

SPUR 2

DEUTSCH

HELMUT MÜLLER-ENBERGS

11.00 - 12.00

ARBEITERBEWEGUNG UNTER SPIONAGE IN SCHLESWIG-HOLSTEIN

Da die herrschende Klasse das Informationsmonopol besaß, bauten Arbeiterselbstorganisationen eigene Netze zum Selbstschutz und zur Aufklärung auf. Staat und Unternehmen reagierten mit Geheimdiensten und Werkschutz, um Streiks abzuwehren und Arbeiterorganisationen zu schwächen.

Die Heterogenität der Bewegung führte zu interner Spionage, während die Bindung an sozialistische Staaten wie die UdSSR Wissenschafts- und Technologiespionage begünstigte. In Schleswig-Holstein verdichteten sich diese Punkte: Vom repressiven Spitzelwesen im Kaiserreich über den konspirativen Werft-Widerstand gegen das Dritte Reich bis zur nachrichtendienstlichen Infiltration im Kalten Krieg war das Grenzland ein Brennpunkt.

Dr. Helmut Müller-Enbergs ist Honorarprofessor am Center for Cold War Studies des Institut für Kultur- und Sprachwissenschaften der Syddansk Universitet in Odense.

CAROLINE WEBER

13.00 - 13.55

MUTTER, DENK AN MICH. DIE FRÜHEN JAHRE DER ARBEITERWOHLFAHRT IN SCHLESWIG-HOLSTEIN

Als am 13. Dezember 1919 in Berlin die AWO gegründet wurde, stand das Deutsche Reich vor den politischen Trümmern des Ersten Weltkriegs und zugleich am Anfang der ersten deutschen Demokratie mit Rechten für Arbeiter*innen und politischer Teilhabe von Frauen. Auch der Norden war hochgradig politisiert. Der Vortrag blickt auf die Rollen und Funktionen von Frauen und Kindern für die Arbeiterwohlfahrt zwischen Flensburg und Hamburg, und das Verhältnis von Arbeiterbewegung und Politik in der Region, besonders nach den beiden Weltkriegen.

Caroline Elisabeth Weber ist Historikerin und arbeitet zu unterschiedlichen Aspekten der deutsch-dänischen Beziehungen und der Grenzregion.

ANKE SPOORENDONK

14.00 - 14.55

DIE BLUTNACHT VON FLENSBURG

Am 4. Januar 1921 wurden vor der Polizeikaserne auf dem Duburg in Flensburg elf Demonstranten erschossen.

Sie hatten an einer spontanen Demonstration gegen die Ordnungskräfte teilgenommen, die sich im Anschluss an einen Trauermarsch mit 15.000 Teilnehmenden zu Ehren eines Arbeiterführers und Kommunisten entwickelt hatte, der wenige Tage zuvor von der Polizei in der Stadt erschossen worden war. Hintergrund waren die zahlreichen Unruhen in Deutschland infolge des Kapp-Putsches von 1920, bei denen Rechtsextreme und Linke über viele Monate hinweg miteinander und mit dem neuen demokratischen deutschen Staat in Konflikt standen.

Anke Spoorendonk ist Historikerin und ehemalige Justiz- und Europaministerin Schleswig-Holsteins. Sie beleuchtet die historischen Hintergründe des Konflikts zwischen Staatsmacht und Arbeiterschaft in Flensburg.

SFAH FORLAG

Bøger med fokus på
arbejderbevægelsens
historie.

VENSTREFLØJENS VERDENS Historie

Er venstrefløjen ved at dø? Det er ofte blevet spået, men venstrefløjen har altid trodset de dystre forudsigelser og rejst sig fra asken på de mest uventede måder. Og dog – mens sociale kampe overalt udfordrer de herskende eliter, oplever vi lige nu en global nedgang i den organiserede venstrefløj.

For at forstå denne udvikling inviterer Shlomo Sand os i sin bog med på en rejse tilbage til dengang, hvor ideen om LIGHED for første gang trådte ind på den historiske scene.

Han undersøger, hvordan ideen har formet og forandret sig gennem de sidste næsten 400 år. Fra den engelske revolutions Diggers og Levellers, over den franske revolution til dannelsen af anarkisme og marxisme i 1800-tallet; fra dekolonialisme, feminisme og kampen for borgerrettigheder, over post-MeToo-feminisme til nutidens venstrepopulisme.

Foredragsholderen er Claus Bryld, professor emeritus i historie, dr. phil. og seniorforsker ved Roskilde Universitet og medstifter af SFAH i 1970. Bryld har skrevet meget om arbejderbevægelsens historie, ikke mindst om den socialdemokratiske arbejderbevægelses idéudvikling. Hovedværket er "Den demokratiske socialismes gennembrudsår" fra 1992, der kan købes på nettet (Lindhardt og Ringhof).

WELTGESCHICHTE DES LINKEN FLÜGELS

Ist die politische Linke im Begriff zu sterben? Das ist schon oft vorhergesagt worden, doch die Linke hat düsteren Prognosen immer wieder getrotzt und sich auf unerwartete Weise aus der Asche erhoben. Und dennoch: Während soziale Kämpfe überall die herrschenden Eliten herausfordern, erleben wir derzeit weltweit einen Rückgang der organisierten Linken.

Um diese Entwicklung zu verstehen, nimmt uns Shlomo Sand mit auf eine Reise zurück in die Zeit, als die Idee der GLEICHHEIT erstmals die historische Bühne betrat. Er untersucht, wie sich diese Idee in den vergangenen fast 400 Jahren entwickelt und verändert hat: von den Diggers und Levellers der Englischen Revolution über die Französische Revolution bis zur Entstehung von Anarchismus und Marxismus im 19. Jahrhundert; von Dekolonialismus, Feminismus und der Bürgerrechtsbewegung über Feminismen der Post-MeToo-Ära bis zum heutigen Linkspopulismus.

Referent ist Claus Bryld, Professor emeritus für Geschichte, Dr. phil. und Seniorforscher an der Universität Roskilde sowie Mitbegründer der SFAH im Jahr 1970. Bryld hat umfangreich zur Geschichte der Arbeiterbewegung publiziert, insbesondere zur ideengeschichtlichen Entwicklung der sozialdemokratischen Arbeiterbewegung. Sein Hauptwerk ist „Den demokratiske socialismes gennembrudsår“ aus dem Jahr 1992, das online erhältlich ist (Lindhardt og Ringhof).

BLIV MEDLEM AF SFAH

SFAH er et selskab for dig, som er interesseret i arbejderbevægelsens og venstrefløjens kulturelle, faglige og politiske historie.

ALLE MEDLEMSKABER INKLUDERER FØLGENDE:

- Tidsskriftet Arbejderhistorie to gange årligt (trykt eller elektronisk)
- 20% rabat på alle SFAH's bøger (dog undtaget tilbud)
- Indbydelser og gratis deltagelse i selskabets egne foredrag, arrangementer og læsekredse
- Nyhedsbreve – når du tilmelder dig dette på www.sfah.dk
- Mulighed for at støtte forskningen i og formidlingen af arbejderbevægelsens historie.

BASISMEDLEMSSKAB

Du modtager tidsskriftet elektronisk to gange årligt (husk oplysning om e-mail-adresse)

Pris: 200 kr./studerende, elever, lærlinge: 100 kr.

ORDINÆRT MEDLEMSSKAB

Du modtager tidsskriftet i trykt udgave (ca. 175 sider pr. nummer) to gange årligt

Pris: 450 kr.

INTERNATIONALT MEDLEMSSKAB

Du modtager to trykte tidsskrifter to gange årligt.

Pris: 550 kr.

STØTTEMEDLEMSSKAB

Du modtager tre trykte tidsskrifter to gange årligt.

Pris: 2.400 kr.

INDMELDelse

www.sfah.dk

Før du kan registreres som medlem skal du betale overstående beløb til: Arbejdernes Landsbank 5361-0000462325

MOBILPAY: 92597

(mrk. navn, adresse og e-mail)

RADIO STJERNEN EN PODCASTRADIO MED FOKUS PÅ ARBEJDERHISTORIE

Radio Stjernen sender podcasts om arbejderbevægelsens faglige, politiske, sociale og kulturelle historie. Radio Stjernen er støttet af Kulturministeriet.

KOLONIHAVEN- ARBEJDERKLASSENS TABTE HJEMSTAVN

Kolonihafterne er tiltænkt arbejderklassens som et både sundhedsmæssigt og økonomisk nærende sted for trængte og fordrukne arbejdere. Og et sted, hvor landarbejderen, der var vandret til byen under industrialiseringen, igen kan få jord under neglene. Men arbejderbevægelsen er ikke synderligt begejstret for koloniha-vetanken – til at begynde med.

PICASSO I KOLD SØ- MANDSKRIG I KØBENHAVN

Et hotel til minde om de omkomne søfolk under besættelsen skulle indvarsle nye tider mellem arbejderbevægelsens socialdemokratiske og kommunistiske strømninger. Mensømandsdrømmene frøs til is – ligesom det internationale politiske klima gjorde det, og bestræbelserne på at få den verdens berømte kunstner Pablo Picasso til at udsmykke hotellet led skibbrud.

KØBENHAVNS HAVNEARBEJDERE

Havnearbejderens hverdag ændrede sig radikalt med øget mekanisering og containerskibe, der begyndte at anløbe vores havne. Indtil da havde det været hårdt fysisk krævende arbejde, farligt gods og en kamp for ordentlige vilkår, der kunne være både ubarmhjertig og til tider temmelig opfindsom. En række farverige fortællinger beskriver dette arbejdsliv.

